

УВОДНА БЕЛЕШКА

Ове године навршава се двадесет година од како је започет процес великих друштвених и привредних реформи у бившим социјалистичким земљама, у литератури и друштвеној пракси познат као процес транзиције. Њен садржај и ток већ пуне две деценије готово у потпуности одређује развој и стање њихових привреда. Прелаз из етатистичког система у систем тржишне привреде, подразумевао је бројне промене како у привредном систему тако и у економској политици. Садржај тих промена односио се на промену својинских односа, начин организације и функционисања привреде, начин валоризације економских резултата, економске функције државе, либерализацију економских односа са иностранством и др. Остварени резултати разликовали су се од једне до друге земље и то како у спровођењу реформи, тако и оствареним економским резултатима и успешношћу решавања насталих економских и социјалних проблема. У томе су много успешније биле оне земље у којима су биле стабилније унутрашње политичке прилике и које су имале повољнији међународни положај. Оне су успеле да у краћем временском периоду изађу из економске депресије и почну да користе предности тржишног система привређивања.

Транзиција бивших социјалистичких привреда одвијала се у оквирима и под дејством растућег значаја и улоге глобализације светске економије, интензивирања процеса евоинтеграције коме је већина од ових земаља приступила и настанка светске економске кризе. Све то има велики додатни утицај на привреду оних земаља које су још увек у транзицији и оних које су тај процес привеле крају. То је био нов изазов транзицији али и отежавајући услов промена које су вршене у тим земљама. Захтеви који су долазили из тих процеса, додатно су утицали на спорији раст производње, текућу економску нестабилност, повећање незапослености, дефиците у потрошњи и економским односима са иностранством. Али, с друге стране, подстицајно су деловали на убрзање реформи, нарочито код оних земаља које су се нашле у процесу придруживања Европској унији. Прихватањем стандарда Уније, немалом њеном економском помоћи и приливом страног капитала омогућен је бржи опоравак и развој привреда тих земаља, остваривање релативно задовољавајућег степена

стабилности њихових економија и повећање успешности у решавању социјалних проблема транзиције. Појединачни успех у транзицији може се у високом степену довести у везу са успехом у процесу евроинтеграције. Међутим, реална је опасност да светска економска криза поништи или умањи већ остварене економске ефекте транзиције.

Задатак прилога на задату тему *двадесет година транзиције бивших социјалистичких привреда – достигнућа и изазови*, није да пишу историју транзиције, нити да дају коначну оцену њених резултата. Опредељујући се за овакаву тему жеља нам је да кроз један број прилога, по слободном избору њихових аутора, направимо осврт на ток и резултате транзиције социјалистичких привреда у протеклих двадесет година. Тиме не изражавамо носталгију за прошлим временима и проблемима, нити *ex post* "исправљамо грешке транзиције", већ анализом тих процеса и проблема – посебно примењених мера и остварених резултата, покушавамо да сагледамо процес транзиције (неке његове сегменте), сада у двадестогодишњем континуитету. То може бити интересантно економској науци, али и корисно економској пракси, све зарад будућности развоја ових привреда и промена које треба вршити, нарочито у оним земљама у којима тај процес није завршен.

Изражавамо захвалност редакцији часописа *Теме*, посебно његовом главном уреднику Драгољубу Б. Ђорђевићу, на разумевању идеје да се један овогодишњи број часописа тематски посвети двадесетогодишњици транзиције и то из угла економије. Дугујемо велику захвалност ауторима прилога. Њихов избор смо извршили по позиву имајући у виду њихову досадашњу истраживачку и публицистичку активност о проблемима транзиције, остављајући им пуну слободу да изврше избор теме коју ће обрадити и припремити за објављивање овом пригодом. Определење и за неке млађе ауторе и њихове прилоге у функцији је обезбеђења континуитета бављења транзицијом привреда бивших социјалистичких земаља, чија прича није још увек до краја испричана. Са актуелном светском економском кризом, можда се отвара још један процес транзиције, овога пута у земљама са тржишном економијом у којима је тржиште врховни судија и господар економских токова, али и друштвених вредности? Они ће можда бити у прилици да једног дана, у овом или неком другом часопису, пишу о тој транзицији и да притом оцењују њене домете.

Милорад Божић
Наташа Голубовић
Срђан Голубовић